

RIVM Corona Gedragsunit, verdiepende interviews - 23 juli 2020

Ronde 5: Naleving 1,5 meterregel steeds lastiger, mensen zien risico's voor tweede golf

Onderstaande analyse is gebaseerd op (telefonische) interviews met 27 respondenten, 14 cohort respondenten en 13 eenmalige respondenten. De interviews zijn gehouden tussen 15 en 19 juli 2020.

Corona houdt de meesten nog dagelijks bezig

Bijna alle geïnterviewden geven aan dat corona hen nog dagelijks bezig houdt, al geldt dit voor sommigen vooral beroepsmatig en in mindere mate privé. Ook is bij een aantal de mate waarin het hen nog dagelijks bezig houdt wel iets afgenomen, wat volgens hen te maken heeft met gewenning, de versoepelingen en het ontbreken van de persconferenties. Velen geven aan dat ze nog steeds dagelijks het nieuws en de statistieken over corona volgen en met familie, vrienden en/of collega's over corona spreken. Bovendien wordt je er in het dagelijks leven steeds mee geconfronteerd: in het contact met een kwetsbare partner, ouders of vrienden, borden en pijlen op straat en in winkels, mondkapjes in het OV, en de plicht tot thuiswerken. Alle geïnterviewden, ook degenen die aangeven dat corona ze in mindere mate of niet meer dagelijks bezighoudt, geven aan dat de (meeste) maatregelen nog steeds nodig zijn. Het virus is immers nog niet weg. Zolang er geen vaccin en/of medicatie beschikbaar is, zullen we voorzichtig moeten blijven.

"De situatie lijkt misschien onder controle, maar dat komt puur omdat we ons zo aan de maatregelen hebben gehouden. Als we dat loslaten, zal het virus zich snel weer gaan verspreiden. Dus tot we een vaccin of een goede behandeling hebben, is het belangrijk om maatregelen te houden."

Met name de basisregels zijn duidelijk

Een grote meerderheid vindt de regels duidelijk. Veel geïnterviewden geven aan dat ze niet alle geldende regels kunnen reproduceren. De belangrijkste regels waar je je aan dient te houden zijn echter wel duidelijk: houd voldoende afstand, vermijd drukte en was vaak je handen. De meeste onduidelijkheid blijkt te bestaan over situaties met grotere groepen, zoals hoeveel mensen zijn nu waar toegestaan en wat mag nu wel en niet in de horeca?

1,5 meterregel wordt lastiger, vooral in winkels en met bekenden

Iets meer dan de helft van de geïnterviewden geeft aan dat het steeds minder goed gaat of moeilijker wordt om 1,5 meter afstand te houden. In de supermarkt en winkels is de meest genoemde situatie waarbij dit niet lukt, omdat anderen zich niet aan de regel houden of omdat het er druk is.

"Ik denk dat mensen in de buitenlucht nonchalanter zijn, denken dat ze buiten in de frisse lucht niet zo snel besmet zullen worden. In de winkelstraten is het zo druk dat je je eigenlijk niet aan de afstand kunt houden al zou je het willen."

"In de supermarkt is afstand houden niet te doen. Het is net alsof de regels daar niet gelden."

Met vrienden en familie wordt door velen bewust geen 1,5 meter afstand te houden, omdat men er op vertrouwt dat de ander niet ziek is of verstandig met de maatregelen omgaat.

Iets minder dan de helft van de geïnterviewden geeft aan dat het hen meestal of goed lukt om zich aan de 1,5 meterregel te houden. Buiten of op straat is de meest genoemde situatie waarbij dit lukt, omdat hier ruimte is om afstand te houden. Op het werk wordt ook vaak genoemd, omdat er maatregelen zijn genomen en markeringen zijn aangebracht die helpen als reminder. Tot slot wordt de eigen omgeving (op bezoek bij van familie of vrienden of bezoek thuis ontvangen) genoemd, omdat je er dan zelf invloed op hebt. Je kunt dan bijvoorbeeld duidelijk aangeven dat je voldoende afstand houden belangrijk vindt. Twee derde van de geïnterviewden geeft aan de 1,5 meterregel nog zolang het nodig is vol te kunnen houden.

Lokale lockdowns in buitenland zorgen voor negatief gevoel

Berichten in de media over lokale lockdowns in Spanje en Portugal leveren voor meer dan de helft van de geïnterviewden een negatief gevoel op. Voor sommigen is dat een bevestiging dat de situatie nog niet voorbij is en zomaar weer kan oplaaien, anderen vragen zich af waarom je überhaupt nu daarheen op vakantie zou willen. Een op de vier geïnterviewden geeft aan dat de lokale lockdowns in Spanje en Portugal hen niet zoveel doet.

Voor twee op de drie respondenten hebben de lokale lockdowns op dit moment (nog) geen invloed op hun eigen vakantieplannen, bijvoorbeeld omdat dat nu niet relevant is voor de plek waar ze naartoe gaan; anderen hadden eerder al besloten om dit jaar niet op vakantie te gaan. Voor een enkeling is een lokale lockdown in Spanje op dit moment geen reden om niet naar Spanje met vakantie te gaan.

"Die lokale lockdowns in het buitenland benadrukken hoe erg het virus nog op de loer ligt. Ik vind het wel hoopgevend dat het 'alleen' lokale lockdowns zijn, dat geeft het gevoel dat het nog onder controle is."

Tweede golf verwacht door slechte naleving regels en reizigersstromen

De meerderheid van de geïnterviewden verwacht een tweede golf in het najaar, met name omdat mensen steeds minder goed de regels naleven, mensen weer over de grens op vakantie gaan en vanwege het seizoen (omslag weer, meer mensen verkouden, meer mensen die binnen zitten). Tot slot verwachten een aantal mensen een tweede golf omdat het virus niet weg is, het aantal besmettingen wereldwijd nog altijd toeneemt en in sommige landen waar het virus eerst onder controle was ook weer nieuwe uitbraken ontstaan.

"Als er een tweede golf komt, dan hebben we dat te danken aan de grote groep die zich nu niet meer aan de regels houdt, die denkt dat het allemaal zwaar overdreven is en het virus weg is. Dat zou ik heel erg vinden, want door ons goed te gedragen, kun je het waarschijnlijk gewoon voorkomen."

Op de vraag welk gevoel een tweede golf oproept, wordt het vaakst genoemd dat men het vervelend, jammer of onprettig zou vinden. Omdat het iets is wat voorkomen had kunnen worden als mensen de regels hadden nageleefd of omdat de herwonnen ruimte dan weer ingeleverd moet worden. Angst voor strenge maatregelen, of het zorgpersoneel er wel klaar voor is, de gezondheid van (schoon)ouders, of de continuïteit van het bedrijf wordt ook meerdere malen genoemd. Hoewel er bij sommigen ook het vertrouwen is dat we ermee kunnen omgaan omdat we nu weten wat ons te wachten staat. Tot slot geven sommigen aan zich niet zoveel zorgen te maken: "als het gebeurt, dan is het zo".

Lokale maatregelen worden effectief geacht

Vrijwel alle geïnterviewden zijn het erover eens dat het effectief is om met lokale maatregelen het virus in te dammen en verkiezen dit boven het opnieuw instellen van landelijk beperkingen. Een aantal geïnterviewden geven daarbij aan dat 'lokaal' te kleinschalig is; volgens hen is een regionale aanpak nodig. Een aantal geïnterviewden lijkt een lokale aanpak

alleen effectief te vinden als er een in- en uitreisverbod geldt. Voor een enkeling is dit reden om toch een landelijke lockdown te prefereren, juist vanwege het forensen.

Alle respondenten geven aan zich aan lokale maatregelen te zullen houden. Als redenen hiervoor geven de geïnterviewden met name aan dat je je gewoon aan de regels moet houden, ze anderen niet willen besmetten en het belangrijk is.

"Dat je geen mensen kent en niet ziet hoe ernstig het is, maakt de bereidwilligheid om je aan de maatregelen te houden lager. Als er ineens een lokale uitbraak zou zijn, dan neem je dat wel serieus. Dan komt het toch wel dichtbij."

Mensen gaan in quarantaine voor anderen, maar laten zich testen voor zichzelf

Vrijwel alle geïnterviewden geven aan het advies van de GGD om in quarantaine te gaan op te volgen als ze een melding krijgen van de GGD nadat ze in de buurt zijn geweest bij iemand die besmet is met corona. De meest genoemde reden hiervoor is dat men dat doet voor anderen. Een klein aantal geïnterviewden geeft aan dat dat je het advies gewoon moet opvolgen of wil zich eerst laten testen alvorens in quarantaine te gaan. Een enkeling vindt juist dat je niet zomaar het advies moet opvolgen en dat dat afhangt van of je vluchtig of langdurig contact hebt gehad met iemand. Deze mensen lijken een risicoafweging te maken.

Alle geïnterviewden geven aan zich laten testen als ze een melding krijgen van de GGD nadat ze in de buurt zijn geweest bij iemand die besmet is met corona. De meest genoemde reden die wordt genoemd, is 'dan heb je zekerheid'. Een klein aantal geeft aan dit te doen om te voorkomen dat je anderen besmet of omdat de GGD dit adviseert.

Merendeel positief over installeren van app

Twee op de drie geïnterviewden geeft aan een app te installeren die aangeeft of hij of zij in de buurt is geweest van iemand die besmet is met corona. Redenen om de app te installeren zijn divers, van het helpen bij bron- en contactonderzoek van de GGD tot het hiermee voor jezelf reduceren van de kans op besmetting. Een enkeling geeft aan dan wel eerst na te gaan hoe het zit qua privacy. Een derde geeft aan nog te twijfelen of weet nu al zeker de app niet te installeren: vanwege privacy of omdat ze twijfelen over de effectiviteit van de app. Het werkt namelijk alleen als iedereen het doet.

Gezondheidschecks

Vrijwel alle geïnterviewden geven aan op zich positief tegenover de gezondheidscheck te staan. De meesten voegen toe wel hun twijfels te hebben over de betrouwbaarheid en effectiviteit van de checks, maar geven aan dat het wel bijdraagt aan bewustzijn en gevoel van verantwoordelijkheid.

Niet zomaar vaccineren, eerst meer weten over het vaccin

Iets meer dan de helft van de geïnterviewden geeft aan zich te laten vaccineren zodra die mogelijkheid er is. De belangrijkste reden hiervoor is om zelf niet besmet te raken en om (kwetsbare) anderen niet te besmetten. Sommigen zien een vaccinatie als een middel voor immuniteit of als manier om weer terug naar normaal te kunnen. Iets minder dan de helft twijfelt hier nog over, met als belangrijkste reden dat men eerst meer informatie wil over de werking en de risico's, zoals bijwerkingen, en langetermijneffecten van het vaccin.

"Een vaccin zie ik als de enige manier om weer een normale samenleving te krijgen, als alternatief voor de 1,5 metersamenleving."

Alle geïnterviewden geven aan dat er groepen zijn die volgens hen voorrang moeten krijgen om gevaccineerd te kunnen worden. De meesten noemen kwetsbare groepen, zoals ouderen en mensen met een zwakke gezondheid als groep die voorrang moet krijgen. Daarnaast noemen geïnterviewden mensen die in de zorg werken of een vitaal beroep hebben.

Mondkapjes als effectief gezien om besmetting via aerosolen tegen te gaan

Een kwart van de geïnterviewden maakt zich zorgen over het besmettingsrisico door aerosolen. De meesten van hen denken dat het vooral binnen een rol speelt, met name in kleine ruimten met weinig ventilatie. Een deel van hen spreekt om die reden dan ook bij voorkeur buiten, op een terras of in de tuin, met anderen af. Toch is het naar de mening van de meeste bezorgde geïnterviewden niet nodig om meer dan de geldende 1,5 meter afstand te houden. Een grote meerderheid van alle geïnterviewden geeft aan te denken dat mondkapjes (een beetje) helpen om besmetting via aerosolen tegen te gaan. Daarbij maken ze vaak een aanvullende opmerking over het belang van een juist gebruik van de mondkapjes en over de kwaliteit van de mondkapjes.

"Door die aerosolen denk ik dat het nog belangrijker is dat iedereen afstand houdt. Nu mensen dat massaal niet meer doen, denk ik 'stel net als in andere landen dat mondkapje verplicht'."

"Voor mijn gevoel vind ik stoffen mondkapjes vies. Ik vraag me af of mensen die wassen. Die stoffen mondkapjes moeten ze eigenlijk verbieden. Het is net of je een onderbroek twee dagen draagt."

Er is behoefte aan persconferenties en een overheidsplan voor na de zomer

Ruim een derde van de geïnterviewden heeft behoefte aan een plan voor na de zomer. Het virus is nog niet weg na de zomer en als het winter wordt, krijg je mogelijk weer een andere situatie. Een plan, zoals de huidige routekaart, met wat op dat moment dan mag en niet zou daarbij helpen. Daar kun je dan op inspelen en zo'n plan kan mensen ook weer hoop geven. Sommigen geven aan alleen behoefte te hebben aan een nieuw plan als het virus weer opspeelt of als er een tweede golf komt. Als de situatie blijft zoals nu, kunnen we de huidige maatregelen opvolgen. Een derde van de geïnterviewden geeft aan dat ze vooral geïnformeerd willen worden, al dan niet via persconferenties. De informatie zou vooral moeten gaan over dat het virus er nog steeds is en dat de regels nog steeds opgevolgd moeten worden.

"Iedere week een persconferentie is nu niet nodig, maar dat Rutte helemaal niet meer op tv komt, is niet goed. Het bevestigt mensen in hun gevoel dat er niets meer aan de hand is."